

Μακαριώτατε Πάτερ καί Δέσποτα,

Σεβασμία τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,

Πατέρες καί ἀδελφοί ἀγαπητοί,

Ἐντιμότατοι ἄρχοντες τοῦ κλεινοῦ τῶν Ἀθηνῶν  
ἄστεως,

τῆς ἱερᾶς μνήμης Παύλου τοῦ Οὐρανοβάμονος,  
πρωτοκορουφαίου τῶν Ἀποστόλων, τιμηταί ἅπαντες,

Ὅταν ἓνας ἐκ τῶν σπουδαιότερων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καί μέγας ἐκκλησιαστικός ρήτορας, ὁ ἠδύστομος ἱερός Χρυσόστομος, ὁμολογεῖ ὅτι τοῦ εἶναι ἀδύνατο «νά εὕρει λόγους ἐπαξίους διά νά ἐγκωμιάσει τόν θεσπέσιον Παῦλον τόν Ἀποστόλον», τότε, σίγουρα, ἀποτελεῖ ἄθλο γιά τήν ταπεινότητά μου, ἡ προσπάθεια νά ψελλίσω ἐλάχιστο λόγο γί' Αὐτόν.

Ἀναλαμβάνοντας τή διακονία τοῦ λόγου ἀπόψε, καί ἐκζητώντας πρῶτα τίς ἐπιστηρικτικές πατρικές εὐχές τοῦ Μακαριωτάτου Πατρός ἡμῶν καί Πρωθιεράρχου τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερωνύμου καί ἔπειτα ὅλων Ὑμῶν, τῶν παρισταμένων φίλων τοῦ Παύλου, πού τιμᾶτε εὐσεβῶς τήν ἀγία μνήμη του, ἐπαναλαμβάνω μέ συστολή καρδίας τό χρυσοστομικό: «Οὐχ εὕρισκω λόγον ἐπάξιον ἐγκωμιάσαι τούς ἐγκωμιάσαντας τό γένος ἡμῶν, τούς τήν ἅπασαν γῆν καί θάλασσαν περιελθόντας καί τάς ρίζας τῶν ἀμαρτημάτων ἀνασπάσαντας καί τά σπέρματα τῆς εὐσεβείας καταβαλόντας, ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀπειθούντων ἀνθρώπων, Πέτρον τόν Καθηγητήν τῶν Ἀποστόλων, Παῦλον τόν γνωριστήν τῆς οἰκουμένης καί

τῶν ἄνω δυνάμεων συμμετόχον... Παῦλον τῶν Ἐθνῶν τήν παράκλησιν»<sup>1</sup>.

Τό ὅτι ὁ Παῦλος ὑπῆρξε καί ὑπάρχει «τῶν Ἐθνῶν ἡ παράκλησις», βεβαιώνεται ἐκτός ἀπό τήν ἀξιοθαύμαστη ἱεραποστολική του πορεία καί δράση σ' αὐτά, καί ἀπό τό γεγονός τῆς παρουσίας του στήν πόλη τῶν Ἀθηνῶν, μέ ἀποκορύφωμα, ἀσφαλῶς, τήν ἱστορική ἐπικοινωνία του μέ τούς κατοίκους της, ἀπό τό βῆμα τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Ὁ Ἅγιος Παῦλος βρέθηκε ἀνάμεσα στούς Ἀθηναίους καί ἀπευθύνθηκε σέ ἐκείνους ἀπ' αὐτόν ἐδῶ τόν χῶρο, μέ τήν πεποίθηση ὅτι ἡ Ἐκκλησία, τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, παρατεινόμενο στούς αἰῶνες, εὐαγγελίζεται πάντοτε τή σωτήρια τοῦ κόσμου, μέ τήν ἴδια προσήλωση, στοργή καί ἀγάπη τήν «ὑπερέχουσα πάντα νοῦν»<sup>2</sup>· καί ὅτι ἔργο της εἶναι ὁ ἐγκεντρισμός τῶν μελῶν της στόν Σωτήρα Ἰησοῦ Χριστό. Τά πιστά μέλη της καλοῦνται, ὄχι ἀπλῶς νά ἐπιδοθοῦν στήν ἄσκηση μιᾶς ἀνθρωποκεντρικῶν διαστάσεων ἀρετῆς, ἀλλά νά ἐμπιστευθοῦν ὀλοκληρωτικά τήν ὑπαρξή τους στόν Κύριο «ἵνα καταποθῆ τό θνητόν ὑπό τῆς ζωῆς»<sup>3</sup>.

Ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας, λοιπόν, εἶναι νά καταδείξει τή ζῶσα καί διαρκῆ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στή ζωή Της, καθῶς καί τούς καρπούς καί τά ἀπτά ἀποτελέσματα τῆς παρουσίας Αὐτῆς, τά ὁποῖα, σύμφωνα μέ τόν Ἀπόστολο Παῦλο, δέν εἶναι συναισθηματικές καί ἀφηρημένες ἔννοιες, ἀλλά

---

<sup>1</sup> Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, «Εἰς τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων Πέτρον καί Παῦλον», PG 59,491A

<sup>2</sup> Φιλ 4:7

<sup>3</sup> Β' Κορ. 5:4

συγκεκριμένα: «ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις»<sup>4</sup>.

Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τόν Παῦλο δέν εἶναι ἀνθρώπινη ἐπινόηση πού βασίζεται «ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις»<sup>5</sup>, ἀλλά ἡ προβολή τοῦ εὐαγγελικοῦ βιώματος καί τῆς σωστικῆς ἀλήθειας πού αὐτό προσφέρει. Δέν ἐπιβεβαιώνεται μόνο ἀπό λογικά ἐπιχειρήματα ἢ μεταφυσικές ἐμπειρίες, «ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καί δυνάμεως»<sup>6</sup>. Φορεῖς καί ἐκφραστὲς τῶν παραπάνω εἶναι οἱ Ἅγιοι, οἱ φωτισμένοι ἀπό τόν Παράκλητο. Ὁ μέγας Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος, ὑπενθυμίζει ὅτι γιὰ νά γίνουμε διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ καί κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, πρέπει πρῶτα νά γίνουμε ἕνα μέ τόν Χριστό, νά γίνουμε «ἐπιστολή» τοῦ Χριστοῦ «ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γνωσκομένη καί ἀναγνωσκομένη ὑπό πάντων ἀνθρώπων», «ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλά Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος»<sup>7</sup>, δηλαδή νά ὑποστοῦμε τήν καλή ἀλλοίωση πού ἐλκύει τή θεία Χάρη καί ἔπειτα νά τήν μεταδίδουμε σύμφωνα μέ τή ρήση τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου «φωτισθῆναι δὴ πρῶτον καί εἶτα φωτίσαι», ἔχοντας ὡς ὁδηγό ὄχι τή σοφία «τοῦ αἰῶνος τούτου»<sup>8</sup>, δηλαδή τήν ἀνθρώπινη σοφία, ἀλλά τή σοφία τοῦ Θεοῦ, τήν πνευματική γνώση, αὐτή πού ἔρχεται ἐξ ὕψους.

Ὁ Παῦλος στό ἱεραποστολικό του ἔργο μαθητεύει καί εὐαγγελίζεται, δέν δημιουργεῖ προσήλυτους. Ἡ Ἐκκλησία δέν ἀναπτύσσεται μέσω τοῦ προσηλυτισμοῦ. Μεγαλώνει

---

<sup>4</sup> Γαλ. 5:22

<sup>5</sup> Α' Κορ. 2:4

<sup>6</sup> Α' Κορ. 2:4

<sup>7</sup> Β' Κορ. 3, 2-3

<sup>8</sup> Α' Κορ. 2:6

καί πλατιάζει ἀνοίγοντας τήν ἀγκαλιά Της, ἐλκύοντας μέσω τῆς βιωματικῆς μαρτυρίας τοῦ κηρύγματος τῆς Ἀγάπης. Ὁ Ἀπόστολος ἐνεργεῖ ἔτσι, γιατί εἶναι σίγουρος γιά τόν Ἰησοῦ Χριστό. Δέν ἀμφιβάλλει γιά τόν Κύριό του. Οἱ Χριστιανοί πού δέν ἀμφιβάλλουν, οἰκοδομοῦν «ἐν ἀληθείᾳ» γέφυρες καί γκρεμίζουν τείχη. Ὁ Παῦλος διδάσκει ποιός εἶναι ὁ δρόμος τοῦ εὐαγγελισμοῦ, πού πρέπει νά ἀκολουθεῖται μέ θάρρος καί πνευματική γενναιότητα, χαρακτηριστικά πού ἀποτελοῦν δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Διαχρονικά διδακτικό τό παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος στόν Ἄρειο Πάγο ἀναγγέλλει τόν Ἰησοῦ Χριστό μεταξύ τῶν εἰδωλολατρῶν. Ὁ τρόπος πού τό κάνει εἶναι ἀξιομίμητος. Δέν «ἀφορίζει», ἀλλά μέ λόγο ἀγαπητικό καί φιλάδελφο προσπαθεῖ νά φτάσει στίς καρδιές τῶν ἀκροατῶν του. Δέν καταδικάζει, ἀναζητᾷ ἔστω καί μία σπιθαμή ἐδάφους κατάλληλου, προκειμένου νά θεμελιώσῃ τό οἰκοδόμημα τοῦ διαλόγου· ἐπιδιώκει αὐτό ἀκριβῶς, τόν διάλογο. Ὁ Παῦλος εἶναι ἀνδρεῖος. Ἀποτελεῖ τό πρότυπο τῆς συμπεριφορᾶς κάθε χριστιανοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἄλλωστε μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι: «ὅταν δέ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τήν ἀλήθειαν»<sup>9</sup>.

Ὁ Παῦλος καταδικάζει τόν ὀρθολογισμό ὡς κριτήριο κατανόησης τῆς Ἀλήθειας. Τό κήρυγμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως, δέν βασίζεται στήν ἀνθρώπινη σοφία, ἀλλά στή θεία ἀποκάλυψη, ὅχι σέ ἀνθρώπινα πεπερασμένα ἐπιχειρήματα, «ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καί

---

<sup>9</sup> Ἰωάν, 16:12-15

δυνάμεως», «ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μή ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ»<sup>10</sup>.

Ὁ Ἀπόστολος εὐαγγελίζεται τό μήνυμα τῆς σωτηρίας, τό ὁποῖο συνδέει μέ τό μυστήριον τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου, καθῶς αὐτό ἀποτελεῖ τό ἀποκορύφωμα τῆς ἐκδήλωσης τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρός τόν μεταπτωτικό ἄνθρωπο. Ὑπογραμμίζει ὅτι ὅταν ὁ Χριστιανός ἀγαπᾷ ἀληθινά τόν Κύριον, τότε βιώνει τήν πληρότητα τῆς χαρᾶς, γιατί ἔχει συναντήσει καί ἀποδεχθεῖ τήν ἀπόλυτη Ἀγάπη στήν ψυχή του. Ὁ πιστός τόν ὁποῖο θά «ἐπισκεφθεῖ» ὁ Κύριος, δέν ἐπιθυμεῖ τίποτε ἄλλο, γιατί ἡ ἀγάπη «οὐ ζητεῖ τά ἑαυτῆς»<sup>11</sup>. Ὁ ἄνθρωπος πού ἀγαπᾷ εἶναι ἀνιδιοτελής. Γιά ἐμᾶς τούς Χριστιανούς ὁ Κύριός μας εἶναι τό πᾶν, εἶναι Αὐτός μέσα στόν Ὅποιον τά πάντα συνοψίζονται καί συγκεφαλαιώνονται, «τά πάντα καί ἐν πᾶσι Χριστός»<sup>12</sup>.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἄνθρωπο, κατά τόν Παῦλο, εἶναι ἀνεξάντλητη καί ἄνευ ὁρίων. Πρίν Ἐκεῖνος μᾶς ἀγαπήσει, δέν περίμενε ἀπό ἐμᾶς νά εἴμαστε καθαροί καί ἁγιασμένοι, ἀλλά μᾶς ἀγάπησε ὅπως ἀκριβῶς εἴμαστε. Αὐτή ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιά ἐμᾶς, βρῆκε τήν ὑπέριστατη ἐκφρασή της στόν ἐκούσιο θάνατον τοῦ Υἱοῦ Του στό Σταυρό. «Συνίστησι δέ τήν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστός ὑπέρ ἡμῶν ἀπέθανε»<sup>13</sup>. Ὅντως, ἡ Σταύρωση τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τό ἀποκορύφωμα τῆς ἐκδήλωσης τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρός τόν ἄνθρωπο, μιᾶς ἀγάπης, ἡ ὁποία μέ τόν τρόπο πού ἐκδηλώθηκε εἶναι «Ἰουδαίοις μέν σκάνδαλον, Ἑλλησι δέ

---

<sup>10</sup> Α' Κορ. 2:4-5

<sup>11</sup> Α' Κορ. 13:5

<sup>12</sup> Κολ. 3:11

<sup>13</sup> Ρωμ. 5:8

μωρία», «αὐτοῖς δέ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τέ καί Ἑλλησι, Χριστόν Θεοῦ δύναμιν καί Θεοῦ σοφίαν»<sup>14</sup>.

Τό μήνυμα τῆς Σωτηρίας, στή βάση τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, κατά τόν κορυφαῖο Παῦλο, διέρχεται καί ἀπό τήν προϋπόθεση τῆς συμφιλίωσης τοῦ ἀνθρώπου καί ὅλης τῆς δημιουργίας μέ τόν Θεό «ὅτι Θεός ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσων ἑαυτῷ, μή λογιζόμενος αὐτοῖς τά παραπτώματα αὐτῶν, καί θέμενος ἐν ἡμῖν τόν λόγον τῆς καταλλαγῆς»<sup>15</sup>. Τά πάντα προέρχονται ἀπό τόν Θεό, ἡ ἀνανέωση τῆς κτίσης, «ἡ καινή κτίσις», συμμετοχοί τῆς ὁποίας γινόμαστε ὅλοι μέ τό ἅγιο Βάπτισμα καί τίς ἄλλες ἁγιαστικές δωρεές τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ Δημιουργός μας, «διαλέγεται» πάντα καί συνεχῶς μέ τό δημιούργημά Του, μέ ὅλους τούς δυνατούς τρόπους «πολυμερῶς καί πολυτρόπως»<sup>16</sup>. Ἐχει ἐμπιστευτεῖ σέ ὅλους τούς Χριστιανούς «τόν λόγον τῆς καταλλαγῆς» καί στούς Κληρικούς «τήν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς»<sup>17</sup>, δηλαδή τήν ἀναγγελία τοῦ χαρμόσυνου μηνύματος τῆς νέας κοινωνίας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ Πατέρα μέ τόν ἄνθρωπο καί τόν κόσμο ὅλο.

Ὁ Χριστός καί ἡ Ἐκκλησία Του, πού συνεχίζει τήν ἀποστολή Του, προσφέρει τή συμφιλίωση (καταλλαγή) τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό, δηλαδή τήν ἀποκατάσταση τῆς ἰκανότητας τοῦ ἀνθρώπου νά ἀγαπᾷ τόν Θεό, ἐφ' ὅσον ὁ Θεός δέν ἔπαψε ποτέ νά ἀγαπᾷ τόν ἄνθρωπο. Ἡ Ἐκκλησία μέ τήν ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου, πού ἐνεργεῖται μέσω τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων, ἀποκαθιστᾷ τό «ἀρχαῖον κάλλος».

---

<sup>14</sup> Α' Κορ. 1:23-24

<sup>15</sup> Β' Κορ. 5:19

<sup>16</sup> Ἐβρ. 1:1

<sup>17</sup> Β' Κορ. 5:18-19

Ἀνασυντάσσει τό «κατ' εἰκόνα» καί ἀνοίγει τόν δρόμο γιά τή συνειδητοποίηση τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν», «ἐγκαθιστώντας» στήν ψυχή τοῦ κάθε πιστοῦ τόν Θεάνθρωπο Χριστό, γιά νά μπορεῖ νά πεῖ μαζί μέ τόν Ἅγιο Ἀπόστολο Παῦλο «ζῶ δέ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δέ ἐν ἐμοί Χριστός»<sup>18</sup>. Ἀπαραίτητη καί ἐπιτακτική προϋπόθεση, ἡ συμφιλίωση τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν ἀδελφό του, τόν πλησίον, καί ὅλη τή δημιουργία. Δέν πρόκειται, βέβαια, γιά μία ὀρθολογική καί πρὸς τό ἴδιον συμφέρον συμφιλίωση, ἀλλά γιά μιὰ βαθύτατα συνειδητοποιημένη θεολογική πράξη.

Ὁ ἀναγεννημένος ἄνθρωπος, ἀπό τή στιγμή πού τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐνοικεῖ μέσα του, ἐνεργεῖ πλέον ὅπως ὀρίζει Αὐτό. Ἀλλά καί ὅλη ἡ χριστιανική κοινότητα, ἐφ' ὅσον ἔχει ἐγκολπωθεῖ τόν Χριστό, ἐξαλείφει τίς ἀποστάσεις καί ἐνώνεται σέ ἓνα σῶμα «Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καί μέλη ἐκ μέρους»<sup>19</sup>. Κατά συνέπεια, ἡ ἐνότητα τῶν πιστῶν μέ τόν Χριστό, μέ τούς ἄλλους ἀδελφούς καί τήν ὑπόλοιπη δημιουργία, εἶναι τό ἀποκορύφωμα, τό τελευταῖο βῆμα τῆς πνευματικῆς ἐξέλιξης καί προόδου. Οἱ προϋποθέσεις τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, ἐδράζονται, κατὰ τόν Παῦλο, σέ τρεῖς ὠθητικές δυνάμεις: «πίστις, ἐλπίς καί ἀγάπη... μείζων δέ τούτων ἡ ἀγάπη»<sup>20</sup>. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ κινητήριος δύναμη καί τῆς πίστεως καί τῆς ἐλπίδας, δεδομένου ὅτι «πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει»<sup>21</sup>.

Ὅλα τά χαρίσματα πού ὑπάρχουν στήν Ἐκκλησία καί ὅλες οἱ ἀρετές πού καλλιεργοῦν οἱ πιστοί στή ζωή τους, ἔχουν πρόσκαιρο χαρακτήρα ἀναμονῆς καί ἐγρήγορσης.

---

<sup>18</sup> Γαλ. 2:20

<sup>19</sup> Α' Κορ. 12:27

<sup>20</sup> Α' Κορ. 13:13

<sup>21</sup> Α' Κορ. 13:7

Εἶναι χαρίσματα καί ἀρετές πού προετοιμάζουν τούς ἀνθρώπους γιά τήν αἰωνιότητα. Ὄταν μποῦμε στήν αἰωνιότητα, δηλαδή στήν προσωπική μας σχέση μέ τήν Ἀγάπη, τότε δέν θά ὑπάρχουν πιά ὅλα ἐκεῖνα τά χαρίσματα καί οἱ ἀρετές, διότι θά ἔχουν ὀλοκληρώσει τήν ἀποστολή τους. Μόνον ἡ ἀγάπη «οὐδέποτε ἐκπίπτει»<sup>22</sup>, γιατί ταυτίζεται μέ τήν αἰωνιότητα. Οἱ προφητεῖες δέν θά χρειάζονται πλέον, γιατί θά ἔχουν ὅλα ἐκπληρωθεῖ ἡ μερική γνώση πού ἔχουμε σήμερα δέν θά χρειάζεται, γιατί θά ὑπάρχει ἡ πλήρης γνώση, δέν θά ἔχουμε ἀνάγκη οὔτε τήν ἐλπίδα, γιατί θά βιώνουμε αὐτό πού ἐλπίζαμε. Ὅλα τά χαρίσματα, λοιπόν, ἔχουν ὡς στοιχεῖο τους τό ἀτελές: «ἐκ μέρους δέ γινώσκομεν καί ἐκ μέρους προφητεύομεν»<sup>23</sup>. Μόνο ἡ ἀγάπη καί ἡ φιλανθρωπία δέν θά τελειώσουν ποτέ.

Ἰερό καθῆκον κάθε πιστοῦ εἶναι νά δίδει τή μαρτυρία τῆς ἐνότητας, τῆς καταλλαγῆς καί τῆς εἰρήνης «κατά τό μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ»<sup>24</sup>. Ἡ διάθεση γιά ἐνότητα θά πρέπει νά εἶναι ὑπαρξιακό στοιχεῖο τοῦ κάθε πιστοῦ. Τό νά ζεῖ κανεῖς αὐτή τήν ἐνότητα, δέν εἶναι μόνο ἓνα ἀπλό συναίσθημα κοινῶν ἐνδιαφερόντων ἢ φιλοδοξιῶν ἢ κοινῆς πίστεως σέ ὀρισμένα θέματα. Εἶναι ὅλα αὐτά μαζί μέ τή «ριζοσπαστική» πεποίθηση ὅτι ἀποτελοῦμε μιά κοινότητα, ἀπό τό παρόν πρὸς τό μέλλον, δηλαδή μιά κοινότητα μέ προοπτική ἐσχατολογική. Εἶναι ἡ πεποίθηση ὅτι κανεῖς δέν πρέπει νά σωθεῖ χωρίς τή σωτηρία τοῦ ἄλλου, καί, κατά συνέπεια, ἡ ἀπώλεια τοῦ ἄλλου εἶναι ἡ ἀπώλειά μας καί ἡ σωτηρία τοῦ ἄλλου εἶναι ἡ σωτηρία μας.

---

<sup>22</sup> Α' Κορ. 13:8

<sup>23</sup> Α' Κορ. 13:9

<sup>24</sup> Ἐφ. 4:7



Ὁ Παῦλος κατανοεῖ καί προσδιορίζει τήν ἐν Χριστῶ σωτηρία στή βάση τοῦ «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»<sup>25</sup>. Αὐτό τό συναίσθημα τῆς κοινότητος τοῦ μέλλοντος, πού δέν ἀποβλέπει στήν ἀτομική σωτηρία, ἀλλά στοχεύει στή συμφιλίωση καί σωτηρία ὅλων «ἐν Χριστῶ», εἶναι ἡ βαθύτερη ἐμπειρία πού ἔζησαν οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν γράφει: «ἠὺχόμεν γάρ αὐτός ἐγώ ἀνάθεμα εἶναι ἀπό τοῦ Χριστοῦ ὑπέρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατά σάρκα»<sup>26</sup>. Μόνο μέ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τή συμφιλίωση καί τόν ὑπαρξιακό στόχο γιά τόν κοινό σκοπό (κοινόν τέλος), καταργοῦνται οἱ ἀτομικές ἐπιδιώξεις, ἡ αἰτία τῶν ἀνθρώπινων συγκρούσεων καί ἀντικαθίστανται ἀπό κοινούς «ἐν Χριστῶ» ἀγῶνες, γιά κοινούς στόχους μέ κοινή προοπτική, μέ σκοπό τήν σωτηρία ὅλων.

Ἡ προτροπή τοῦ Παύλου: «σπουδάζοντες τηρεῖν τήν ἐνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης», «μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τήν ἐνότητα τῆς πίστεως καί τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ»<sup>27</sup> καταδεικνύει, ἐπίσης, τά βήματα πρὸς τήν ἐν Χριστῶ ἐνότητά μας. Ὁ σύνδεσμος τῆς εἰρήνης εἶναι ἀπαραίτητος, γιατί ὅπου ὑπάρχει σύγκρουση καί ἀταξία, δέν ὑπάρχει τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ: «Οὐ γάρ ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ Θεός, ἀλλὰ εἰρήνης»<sup>28</sup>. Ὁ Παῦλος ἔρχεται νά μᾶς δώσει τήν ἀπάντηση στήν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολή: «ἐν σῶμα καί ἐν Πνεῦμα ... ἐν μιᾷ ἐλπίδι, εἰς Κύριος, μία πίστις, ἐν

---

<sup>25</sup> Α' Τιμ. 2:4

<sup>26</sup> Ρωμ. 9:3

<sup>27</sup> Ἐφ. 4,13

<sup>28</sup> Α' Κορ. 14:33

βάπτισμα, εἷς Θεός καί πατήρ πάντων, ὁ ἐπί πάντων, καί διά πάντων, καί ἐν παῖσιν ἡμῖν»<sup>29</sup>.

Ἡ ἐν Χριστῷ ἐνότητα εἶναι πνευματική, προσωπική καί ἀπόλυτη καί δέν εἶναι ἀπλῶς μιά διοικητική ἢ ὀργανωτική ἢ ἰδεολογική ἐνότητα. Λόγω τῶν ἀνθρώπινων ἀδυναμιῶν, ἡ ἐνότητα ἀποτελεῖ ἕνα δύσκολο ἐπίτευγμα. Ὡστόσο, εἶναι τό σημεῖο ἀναφορᾶς στό ὁποῖο πρέπει νά στοχεύουμε ἐπίμονα, μεθοδικά καί χωρίς δισταγμό, μέχρι νά φτάσουμε, ὅπως προαναφέραμε, «οἱ πάντες εἰς τήν ἐνότητα τῆς πίστεως καί τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ»<sup>30</sup>. Τότε εἶναι πού ὁ ἄνθρωπος ὑπερβαίνει κάθε μερικότητα καί ἀποσπασματικότητα. Εἶναι ὅλος ἀνοικτός πρὸς τόν Θεό καί ὅλος ἀνοικτός πρὸς τούς συναθρώπους του. Ζεῖ τήν πληρότητα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἡ νοσηρή καί πεπτωκυία ἀτομικότητά του, θεραπεύεται καί μεταμορφώνεται σέ ἀγία θεοκεντρική κοινωνικότητα. Αὐτός πού πιστεύει καί πράττει ὀρθοδόξως ζεῖ ἐν ἀρμονία καί ἰσορροπία μέ τήν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας καί τίς εὐαγγελικές ἀρετές, μακράν κάθε ἀπολυτοποίησης στοιχείων τῆς πίστεως, πού ὀδηγεῖ στήν αἵρεση ἢ τόν ἠθικισμό. Δέν ἐντάσσεται σέ παρατάξεις, θεωρώντας αὐτές ὡς κέντρα σωτηρίας καί φορεῖς ἀνανεώσεως τῆς Ἐκκλησίας, δέν ἀπολυτοποιεῖ σχήματα καιρικά καί ἀνθρώπινα, οὔτε πάλι ἀπορρίπτει ὡς ἀναχρονιστικούς τούς καρπούς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δηλαδή τήν Παράδοση πού ζωοποιεῖ τούς πιστούς, καί τούς κανονικούς θεσμούς τῆς Ἐκκλησίας<sup>31</sup>.

---

<sup>29</sup> Ἐφ. 4:4-6

<sup>30</sup> Ἐφ. 4:13

<sup>31</sup> Ἀρχιμ. Γ. Καψάνη, *Ἡ Ποιμαντική διακονία κατὰ τούς Ἱεροῦς Κανόνες*, 1976, σ. 46.

Ὁλοκληρώνοντας τήν ἀποψινή προσέγγισή μας στόν θεολογικό πλοῦτο τοῦ Παύλου, ἄς ἀκολουθήσουμε νοερά τήν πορεία του μετά τίς δοκιμασίες στούς Φιλίππους, τή Θεσσαλονίκη καί τή Βέροια, στήν ἔλευσή του στήν Ἀθήνα, τήν καρδιά τῆς Ἑλλάδας<sup>32</sup>. Σ' αὐτή τήν πόλη, πού ζοῦσε πλέον στή σκιά τῆς ἀρχαίας της δόξας, πού παρά τήν πολιτική της παρακμή, κατεῖχε ἀκόμα τήν πρωτοκαθεδρία τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐδῶ «παρωξύνετο τό πνεῦμα τοῦ Ἀποστόλου ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὔσαν τήν πόλιν»<sup>33</sup>. Αὐτή ἡ «ἀλληλεπίδραση» μέ τόν παγανισμό, ὡστόσο, ἀντί νά τόν κάνει νά τραπεῖ σέ φυγή, τόν ὠθεῖ νά δημιουργήσει μιὰ γέφυρα διαλόγου, μέ αὐτόν τόν πολιτισμό καί τήν πραγματικότητα πού αὐτός περιέκλειε. Πηγαίνει στή συναγωγή, σύμβολο τῆς ζωῆς τῆς πίστεως. Πηγαίνει στήν ἀρχαία ἀγορά, σύμβολο τῆς ζωῆς τῆς πόλης καί πηγαίνει στόν Ἄρειο Πάγο, σύμβολο τῆς πολιτικῆς καί πολιτιστικῆς ζωῆς. Ὁ Παῦλος δέν βλέπει τήν πόλη τῶν Ἀθηνῶν καί τόν παγανιστικό κόσμο μέ ἐχθρότητα, ἀλλά μέ τό βλέμμα τῆς πίστεως. Μέ τήν πίστη ἐκείνη πού ἀναγνωρίζει τά τέκνα τοῦ Θεοῦ ἀνάμεσα σέ ἀνώνυμα πλήθη. Ὁ Παῦλος ἐπιλέγει τήν ὀπτική πού τόν ὠθεῖ νά ἀνοίξει ἕνα διάυλο ἐπικοινωνίας μεταξύ τοῦ Εὐαγγελίου καί τοῦ παγανιστικοῦ κόσμου. Στήν καρδιά ἑνός ἀπό τοὺς πῖο διάσημους θεσμούς τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τόν Ἄρειο Πάγο, ἀναγγέλει τό μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὄχι ἐπιτιθέμενος, ὄχι καταδικάζοντας, ἀλλά θεμελιώνοντας καί χτίζοντας γέφυρες, βρίσκοντας τό σημεῖο ἐπαφῆς, τό θετικό ἐκεῖνο στοιχεῖο πού δείχνει ὅτι κάθε ἄνθρωπος

---

<sup>32</sup> Πράξ. 17:15

<sup>33</sup> Πράξ. 17:16

ἀναζητᾶ τὴν πληρότητα καὶ τὴν τελείωση, διψᾶ, ἔστω, καὶ ἀνεπίγνωστα γιὰ τὴν ἐπανασύνδεσή του μέ τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς, ἔστω, κι ἂν μέσα σέ αὐτὴ του τὴν ἀναζήτηση, ἐπιλέγει λάθος δρόμους νά ἀκολουθήσει καὶ τρόπους γιὰ νά ἐκφραστεῖ.

Τό παράδειγμα τοῦ Παύλειου κηρύγματος στὴν Ἀθήνα, μᾶς διδάσκει πῶς ἡ «ἀλληλεπίδραση» τῆς Ἐκκλησίας μέ τόν σύγχρονο κόσμο, ἀντί νά τὴν κάνει νά τραπεῖ σέ φυγὴ, τὴν ὠθεῖ νά στραφεῖ πρὸς αὐτόν ἐν διαλόγῳ, συνδυάζοντας ἐπιδέξια τὴν ἀναγγελία τῆς σωστικῆς Παρακαταθήκης τὴν ὁποία ἔλαβε, μέ τόν πολιτισμό μέ τόν ὁποῖο ἔρχεται σέ ἐπαφή, ἐντοπίζοντας σέ αὐτόν τὰ σημάδια τῆς ἀναζήτησης τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς τῆς ἀναζήτησης, μέ σταθερότητα στὴν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου, ἀκόμη κι ὅταν αὐτό μπορεῖ νά κοστίζει τὴν πρόσκαιρη ἀποτυχία τοῦ ἐγχειρήματος.

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ καὶ τῆ δυνατότητα ἔχει καὶ ὀφείλει νά προσλαμβάνει κάθε ἱστορική ἐποχὴ καὶ νά τὴν μεταμορφώνει εἰσαγάγοντάς την στίς δικές της θεανθρώπινες διαστάσεις.<sup>34</sup> Γί' αὐτό ὀφείλει καὶ ἐπιβάλλεται νά διαφυλάττει τὴν ἐσωτερικὴ της ἐνότητα· ὀφείλει καὶ ἐπιβάλλεται νά διαλέγεται μέ τόν κάθε ἄνθρωπο, τόν σύγχρονο πολιτισμό καὶ τὴν κοινωνία· ὀφείλει καὶ ἐπιβάλλεται νά διαλέγεται μέ τὴν Πολιτεία. Ἐκεῖ εἶναι πού συναντᾶ τόν ἄλλον ὡς μαθητὴ ἢ ὡς ἐν δυνάμει μαθητὴ τοῦ Χριστοῦ.

Ὅπως ὁ Παῦλος στὴν ἐποχὴ του ἔτσι κι ἐμεῖς τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας σήμερα, πού ζοῦμε σέ ἓνα κόσμο γεμάτο «εἰδῶλα», καλούμαστε κατὰ τὴν προτροπὴ τοῦ Κυρίου μας,

---

<sup>34</sup> Αρχιμ. Γ. Καψάνη, *Ἡ Ποιμαντικὴ διακονία κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες*, 1976, σ. 84.

νά γίνουμε «τό ἅλας τῆς γῆς»<sup>35</sup>, «τό φῶς τοῦ κόσμου»<sup>36</sup>, ἐνσαρκώνοντας τό «οὐτω λαμψάτω τό φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τά καλά ἔργα καί δοξάσωσι τόν πατέρα ὑμῶν τόν ἐν τοῖς οὐρανοῖς»<sup>37</sup>, προσκαλώντας τόν κάθε ἄνθρωπο νά ὑπερβεῖ «τούς χρόνους τῆς ἀγνοίας» μεταστρεφόμενος καί ἀνακαινούμενος ἐν Χριστῷ. Ἀμήν!

---

<sup>35</sup> Ματθ. 5:13

<sup>36</sup> Ματθ. 5:14

<sup>37</sup> Ματθ. 5:16